

V E R S S E P U T A R C H I T E C T E N

Een VORMGEVEN tempel AAN voor POPPODIA de Muzen

Colofon

Tekst: **Machteld Kors**
Research en redactie: **Versseput Architecten**

Fotografie
De Nieuwe Nor: **CoProductions, Kraak & Smaak,
Versseput Architecten**
RASA: **Robert van der Sluis, Sebastiaan ter Burg,
Versseput Architecten**
de Berenkuil: **Joris van Bennekom, Het Filiaal,
Versseput Architecten**
Portretten: **Volta_ontwerpers**

Grafisch ontwerp: **Volta_ontwerpers**

Met dank aan: **Daan Prevoo, Jan Niggebrugge,
Peter van der Geer en Leo Peters**

Versseput Architecten
Nicolaasdwarsstraat 1a
3512 XG Utrecht
T 030 2333103
F 030 2343968
E arch@versseput.nl
W www.versseput.nl

Inhoud

1

2 - Waarom een boekje over de vormgeving van poppodia?

4 - Input & output

2

6 - Poppodium 'De Nieuwe Nor'

8 - De architect: Peter Versseput

10 - De opdrachtgevers: Daan Prevoo en Leo Peters

12 - De adviseurs: Peter van der Geer en Jan Niggebrugge

3

18 - Ervaring Versseput Architecten

19 - 'De Nieuwe Nor', Heerlen

20 - Wereldculturencentrum 'RASA', Utrecht

22 - Jeugdtheaterhuis 'de Berenkuil', Utrecht

24 - Poppodium, Bergen op Zoom

26 - Projectinformatie

Vormgeven aan passende
huisvesting voor de
hedendaagse popcultuur

Cultuur is een belangrijke vestigingsvoorwaarde voor bedrijven en hoger opgeleiden. De toenemende culturele en economische waarde van popmuziek biedt ontwikkelingsmogelijkheden. Door hogere eisen van bezoekers, nieuwe muziekgenres, veranderde voorwaarden en een bloeiende muzikscene is aanpassing van bestaande podia, of nieuwbouw, onvermijdelijk.

1

Waarom een boekje over de vormgeving van poppodia?

Versseput Architecten heeft vijftien jaar specialistische ervaring op het gebied van verbouw en transformatie van kleinschalige poppodia waaronder de nieuwbouw van poppodium 'De Nieuwe Nor' in Heerlen (2007), de vernieuwbouw van Wereldculturencentrum 'RASA' (1999) en de transformatie van Jeugdtheaterhuis 'de Berenkuil' (2003) in Utrecht. Momenteel wordt er gewerkt aan een ontwerp voor een poppodium in een voormalig kazernesgebouw in Bergen op Zoom. In dit boekje wil Versseput Architecten haar ervaring met deze hedendaagse architectuuropgave delen en de knel- en aandachtspunten in het ontwerp- en rea-

lisatieproces uiteenzetten om hiermee bij toekomstige soortgelijke opdrachten alle belanghebbenden inzicht te geven in de expertise van Versseput Architecten. Versseput Architecten streeft er bij deze opgaven naar de grenzen van de traditionele rol van de architect op te rekken. De complexiteit van de opdracht vraagt namelijk om een bredere expertise. Het is meer dan ontwerpen alleen. Naast ontwerp gerelateerde werkzaamheden moet de architect sociaal-maatschappelijke voelsprietten hebben en over management-kwaliteiten beschikken om een geschikt team met specialisten te formeren en aan te sturen.

Input & output

De optelsom van politieke verwachtingen, exploitatievoorwaarden, wensen van het publiek, eisen van de popmuzikant, wensen en voorwaarden van de cultuurmakers, zaaleigenaar en de opdrachtgever maakt het ontwerpen van een hedendaags poppodium tot een interessante maar zeer complexe opgave. De ontwerpuitdaging ligt voor Versseput Architecten in de ruimtelijke vertaling van de uiteenlopende belangen van de verschillende gebruikersgroepen gekoppeld aan het taakstellende budget. Omdat veel kleine poppodia in Nederland niet achter kunnen blijven bij de hedendaagse ontwikkelingen, maar een beperkt bouwbudget hebben, moet er volgens Versseput een afweging gemaakt worden tussen de mogelijkheid van transformatie van bestaande bouw of nieuwbouw.

Efficiëntie en een intensief ruimtegebruik zijn de uitgangspunten bij de organisatie van de hedendaagse popzaal. Interactie tussen muzikant en publiek is een veel gehoorde eis, maar kan door het publiek alleen worden gewaardeerd als er ook zorg is besteed aan de functionele programatische eisen als kaartverkoop, toiletten, goede horecavoorzieningen en een toegankelijke garderobe. Een actueel discussiepunt is bijvoorbeeld de aanwezigheid van een rokersruimte. Versseput Architecten zoekt in haar ontwerpen een balans tussen functionele eisen, inspirerende ruimtelijke vormgeving, beleving en eigentijdse materialisering. Een project komt tot stand

na grondig onderzoek naar de context en uitgebreid overleg met opdrachtgever, gebruikers en adviseurs.

Versseput Architecten werkt in een vroeg stadium van het ontwerpproces samen met specialisten uit het veld. Ruimteakoestiek, verlichting en theaterinstallaties kunnen hierdoor geïntegreerd worden in het ontwerp.

De architect krijgt bij het ontwerpen van een poppodium ook te maken met de omwonenden. De consequenties voor buurtbewoners en ondernemers zijn ingrijpend en moeten onderkend worden. Zo moet er rekening worden gehouden met een grotere parkeerlast, meer fietsstallingen, een hogere verkeersdruk en toestroom van grote groepen bezoekers. De realisatie van een poppodium beïnvloedt de directe omgeving en de architect moet zich ervoor inspannen om bijvoorbeeld de veiligheid te waarborgen en geluidsoverlast terug te dringen.

Kortom

De realisatie van een poppodium is een complex en enerverend proces. Ter illustratie van het belang van een team met goede adviseurs en enthousiaste opdrachtgevers is er met de teamspelers een terugblik gedaan op de totstandkoming van 'De Nieuwe Nor' in Heerlen. Hiermee wordt de essentie verwoord voor het succesvol realiseren van passende huisvesting voor de hedendaagse popcultuur. •

Het 'centre piece' in de zaal van 'De Nieuwe Nor' is het barmeubel met een speciaal voor het project ontwikkeld barblad van het zogenaamde 'plectrumstone'. Het 'plectrumstone' bestaat uit twee lagen. De onderste laag is gemaakt van gitzwarte handgegoten polyesterbetonplaten met een basaltstructuur. Over deze betonbladen is een dikke transparante laag hoogglans epoxy aangebracht. In deze gegoten epoxy laag zijn zeshonderd verschillend gekleurde plectra verwerkt. Onder andere de plectra van Jimmy Hendrix, Eric Clapton, Keith Richards en Jan Akkerman zijn in het 'plectrumstone' ingegoten.

2

Poppodium

De totstandkoming van een nieuw poppodium in Heerlen

'De Nieuwe Nor'

In december 1999 kreeg de stichting Cultureel Café De Nor een nieuwe accommodatie aan de Pancratiusstraat. Het pand, een voormalige ijzerwarenwinkel, werd verbouwd tot cultureel café met een beperkte podiumcapaciteit.

Om te voorzien in de wensen van jongeren en de behoefte aan een cultuurpodium voor zowel jongeren als de 25+ cultuurconsument, was het voor De Nor belangrijk om over een zaal te beschikken waar popmuziek en aanverwante genres geprogrammeerd konden worden. Met een nieuwe zaal konden tevens de activiteiten worden uitgebreid en kon beter worden ingespeeld op de culturele behoeften in Heerlen en Parkstad met ruim 240.000 bewoners.

Het gemis van een goede popzaal in Parkstad, voor lokale en regionale bands, werd door de gemeente algemeen onderkend. De gemeente Heerlen had waardering voor de activiteiten van De Nor, erkende het culturele belang en wilde daarom graag meewerken aan de realisatie van een poppodium op de bestaande locatie. De gemeente besloot uiteindelijk de bouw van de popzaal te financieren zodat het poppodium onderdeel werd van het gemeentelijk cultuurbeleid als voorziening in de culturele basisinfrastructuur van Heerlen.

In november 2006 is het door Versseput Architecten ontworpen poppodium 'De Nieuwe Nor' in Heerlen gerealiseerd. Terug-

kijkend blijkt dat het team met specialisten en de betrokken opdrachtgevers van de gemeente Heerlen en 'De Nieuwe Nor', een essentiële rol hebben gespeeld bij het welslagen van dit project. Naast een integrale aanpak vanuit de gemeente, waarbij met alle betrokken gemeentelijke afdelingen van meet af aan overleg en afstemming heeft plaatsgevonden (o.a. bouw- en woningtoezicht, welzijn en cultuur, juridische zaken en handhaving, vergunningen en milieu, en verkeer), heeft dialoog met een klankbordgroep uit de directe omgeving geleid tot acceptatie van het poppodium in de omgeving. Door de actieve betrokkenheid van omwonenden en een structureel overleg met leden van de klankbordgroep zijn problemen vroegtijdig gesignaleerd en konden deze in gezamenlijkheid worden opgelost. Een gesprek met de hoofdrolspelers in de totstandkoming van het project leert dat je een team met mensen nodig hebt die hun kop durven uitsteken. Peter Versseput (architect), Daan Prevoo (directeur/kwartiermaker 'De Nieuwe Nor') en Leo Peters (gemeentelijk projectleider), Peter van der Geer (audio consultant Teamprojects) en Jan Niggebrugge (akoestisch adviseur geluidsbeperking) blikken terug...

Versseput:

'De architect
speelt de
rol van
'equalizer &
harmoniser'

DE ARCHITECT**Peter Versseput****Versseput Architecten**

'De Nieuwe Nor', de poptempel van het zuiden, biedt een podium aan plaatselijk en opkomend talent. Het is geschikt voor verschillende doeleinden en muziekgenres van akoestische jazz & blues tot versterkte heavy metal, dance en progressieve pop. De programmering varieert van optredens van lokale bandjes en dance-avonden tot concerten van nationale en internationale 'subtop' bands. De multifunctionele programmering vormde een belangrijke uitdaging in het ontwerpproces. Volgens Peter Versseput dienden alle functionele randvoorwaarden opgevat te worden in een plan waarin context, organisatie, materialisering en installaties één systeem moesten vormen. 'Juist omdat de integratie van al deze aspecten van groot belang was, heb ik in een vroeg stadium een team bij elkaar gezocht dat in staat moest zijn naar elkaar te luisteren en met elkaars opmerkingen wat te doen. De architect is in een dergelijk proces niet alleen een ontwerper, maar ook een politicus, mediator en onderhandelaar.'

Geïntegreerde vormgeving

'De Nieuwe Nor' is een podium in een rij van opgeleverde poppodia in Nederland. Eerder werden O13 van Benthem & Crouwel in Tilburg, Mezz van Erick van Egeraat in Breda en het Patronaat van Diederik Dirrix Architecten in Haarlem gerealiseerd. Poppodium 'De Nieuwe Nor' onderscheidt zich volgens Versseput van deze andere podia door de intieme sfeer, het introverte karakter en een ver doorgevoerde integratie van licht-, klimaat- en geluidsinstallaties.

Oprachtgever Gemeente Heerlen stelde in nauwe samenwerking met de gebruikers 'De Nieuwe Nor' onder leiding van directeur/kwartiermaker Daan Prevoo, een initieel programma van eisen op. Gedurende het proces is dit programma van eisen door voortschrijdend inzicht aangescherpt en bijgesteld. De opgave bestond uit de transformatie en uitbreiding van een voormalige ijzerwarenwinkel annex constructiewerkplaats in een popzaal voor 300 bezoekers. Het beperkte kaveloppervlak vereiste efficiëntie en een intensief ruimtegebruik als uitgangspunten bij de organisatie van de zaal. De zaal heeft achter- en zijbalkons waardoor optimaal contact is tussen artiest en bezoekers. Om een vrije vloer in de zaal te garanderen is de geluids- en lichtregie in een verlaagd balkongedeelte geïntegreerd. In een vroeg stadium heeft Peter Versseput Peter van der Geer van Teamprojects bij het ontwerpproces betrokken, hierdoor konden ruimteakoestiek, verlichting en theaterinstallaties ingepast worden in het ontwerp.

Stoer en functioneel

De zaal heeft volgens Peter Versseput een 'spartaanse en stoere uitstraling'. Het interieur is verfijnd, gedetailleerd en uitgewerkt met eerlijke materialen als staal, beton en een vloer van rubber tegels. 'Binnen het team was er duidelijk de gedrevenheid iets nieuws te willen maken, en durfde men ook van de gebaande wegen af te wijken'.

De meeste Nederlandse popzalen zijn identiteitloze 'zwarte dozen' waarin podium, akoestiek en techniek zijn verborgen. In het ontwerp van 'De Nieuwe Nor' was het uitgangspunt van Versseput en de wens van de directeur Prevoo juist een karakteristieke omgeving te creëren waarin kleuren en de eigenheid van materiaal behouden bleven.

Een voorbeeld van die eigen identiteit is het barmebel met een speciaal voor het project ontwikkeld barblad van het zogenaamde 'plectrumstone'; een betonnen blad met een

transparante epoxylaag waarin verschillend gekleurde plectra zijn gegoten. Dit meubel is karakteristiek, past binnen de belevingssfeer van de popcultuur en blijft ook in de herinnering van bezoekers.

De popzaal van de 'De Nieuwe Nor' bevindt zich in de achtertuin van een historisch bouwblok in de binnenstad van Heerlen. Geluidsisolatie was daarom een essentieel aspect in de totstandkoming van het ontwerp. Jan Niggebrugge van Kupers & Niggebrugge, specialist in geluidsisolatie en milieuwetgeving, adviseerde in de mogelijkheden om geluidsoverlast voor de omgeving te reduceren. Door middel van een betonnen doos-in-dooconstructie is de kans op geluidsoverlast ondervangen en is een geluidsreductie van 105 db gewaarborgd. De laad- en losplek is gerealiseerd via de toegangspoort van de zaal. Hierdoor blijft geluidsoverlast door laad- en loswerkzaamheden tijdens nachtelijke uren binnen de norm.

DE OPDRACHTGEVER

Daan Prevoo

kwartiermaker/directeur 'De Nieuwe Nor'

Goed opdrachtgeverschap is erg belangrijk voor een bevredigend eindresultaat. De opdrachtgevende partij voor 'De Nieuwe Nor' werd gevormd door enerzijds de gebruikers in de persoon van Daan Prevoo, en anderzijds door de Gemeente Heerlen met als projectleider Leo Peters. Daan Prevoo, directeur/kwartiermaker en artistiek leider van 'De Nieuwe Nor', maar ook leadzanger van de 'The Bluescrowns' en Provinciaal Statenlid en bestuurslid van de SP, was een drijvende kracht in de totstandkoming van het nieuwe

Prevoo:

'De 'Hardware'
en de 'Software'
zijn allebei
even belangrijk'

poppodium. 'In het voortraject is er veel gesproken over de rol van 'De Nieuwe Nor' in Heerlen. Uiteindelijk zijn de lijnen uitgezet. Het moest een breed cultuurpodium worden. De grote diversiteit aan geluidsspectra was de meest complexe opgave in 'De Nieuwe Nor'. Variërend van akoestische jazz, hardcore metal, ingetogen soul & funk, semi-akoestische ensembles tot de meest hard jagende metal bands moesten er kunnen optreden. De opgave aan het team was om hier iets mee te doen.'

Inzicht

Volgens Prevoo is in het totstandkomingproces gebleken dat 'de 'Hardware' en de 'Software' even belangrijk zijn. Hiermee doelt Prevoo op het feit dat een mooi en functioneel gebouw even belangrijk is als een juiste programmering en een goede communicatie met alle betrokkenen tijdens de realisatie. 'Versseput Architecten speelde een essentiële rol in het samenbrengen van wensen, eisen en verwachtingen. Tijdens de realisatie van 'De Nieuwe Nor' zijn er veel bijeenkomsten geweest over het gebruik, functie en inhoud, over dingen die daar zouden gaan plaatsvinden.' De speerpunten voor 'De Nieuwe Nor' zijn in het begin in een aantal steekwoorden geformuleerd. Daan Prevoo geeft aan dat 'beleving', 'akoestiek', 'mooi & functioneel' de terugkerende sleutelwoorden waren. 'Als je rondom deze thema's steeds meer inzoomt, wordt het eindresultaat steeds inzichtelijker, maar komen ook de mogelijk- en onmogelijkheden steeds meer in beeld. Zo'n proces draagt bij aan een goed eindresultaat.'

Uitwerken van programma van eisen is teamwerk

Kennis en betrokkenheid zijn een vereiste voor elk teamlid. Bij de realisatie van het nieuwe poppodium werd de verantwoordelijkheid als team gedragen. Leo Peters van de

Gemeente Heerlen zette zich persoonlijk in om tot een integrale aanpak te komen met alle belanghebbenden. Het afstemmen en samenhang bewerkstelligen tussen realisatie, beleidsmatige inbedding en regelgeving was zijn belangrijkste doel. Hij creëerde draagvlak en acceptatie bij de omwonenden en fungeerde als spilfiguur tussen bouwteam, klankbordgroep en ambtelijke organisatie. Hij beaamt dat het werken vanaf eilandjes niet het optimale resultaat levert.

Het programma van eisen werd eerst in grote lijnen uitgedacht en daarna doorgesproken in een groter verband. Vervolgens werkte Versseput het uit in een ontwerp. Gedurende dit proces werd inzichtelijk wat de consequenties waren voor het gebruik, de uitvoering, de ruimtebeleving, handhaving en exploitatie. Eigenlijk is het, volgens Prevoo, een versterkend systeem. 'Je houdt elkaar tijdens het proces bij de les. Vanuit het enthousiasme in de groep wordt er gestreefd naar een bereiken van een optimaal resultaat. Hiermee kan het zijn dat gebaande wegen soms verlaten moeten worden.'

DE ADVISEURS

Peter van der Geer

Audio consultant Teamprojects

Peter van der Geer is een 'self-made man'. Opgeleid als natuurkundeleraar en door een samenloop van omstandigheden in het vak van akoestisch adviseur gerold, is hij een buitenbeentje in de advieswereld. Hij is geluidsakoestisch adviseur maar staat ook zelf nog achter de knoppen. Het team voor 'De Nieuwe Nor' had volgens hem een duidelijk gezamenlijk doel voor ogen waardoor er meegedacht werd en oplossingsgericht gewerkt kon worden.

Van der Geer:

'Adviesbureaus
zijn geneigd
alleen naar de
regels en
deelaspecten
te kijken'

Versseput heeft Van der Geer leren kennen in de ontwerpfase van 'RASA' en hij noemt hem een 'pragmatische akoestische denktank'. Hij kan in de dialoog over ruimteakoestiek een ontwerper creatief laten opbloeien en is hierdoor een goede sparringpartner.

'De standaard adviesbureaus zijn geneigd alleen naar de regels en deelaspecten te kijken. Vaak wordt het programma van eisen gehanteerd als een uitgangspunt, maar ook als een kader waar je niet meer uit mag breken. De adviesbureaus die dit opstellen en de opdrachtgever adviseren bij de realisatie van de opdracht, willen het allemaal afgevinkt zien. Vaak wordt vergeten wat het einddoel is, een goede zaal neerzetten, en niet een volledig afgevinkt programma van eisen.'

Ruimteakoestiek

Bij 'De Nieuwe Nor' is de ruimteakoestiek een belangrijk uitgangspunt geweest voor het ontwerp. Omdat Peter van der Geer door Versseput in een vroeg stadium bij het ontwerp werd betrokken, konden de esthetische voorwaarden meegenomen worden in de akoestische randvoorwaarden. Anders dan andere adviseurs die met een tabellenboekje met materialen werken en slechts een beperkt aantal mogelijkheden aangeven voor het te gebruiken materiaal, werd er meegedacht in esthetische oplossingen. Volgens Van der Geer moet je als adviseur durven de stap te maken om vanuit de vormgeving te kijken. 'Wat doen materialen en wat doen vormen? Daar moet je mee durven spelen en creatief mee omgaan.' Peter van der Geer gebruikt de technische aspecten, interpreteert meetgegevens en koppelt deze aan zijn praktische ervaring die hij onder andere heeft toegepast in Tivoli (Utrecht), Patronaat (Haarlem), Het Paard (Den Haag) en De Heineken Music Hall (Amsterdam).

Nagalmtijd

Bij het vaststellen van een goede ruimte-akoestiek vormt de nagalmtijd één van de parameters. Nagalmtijd zorgt ervoor dat geluid samensmelt tot muziek. Verschillende muziekgenres vragen om zalen met verschillende nagalmtijd.

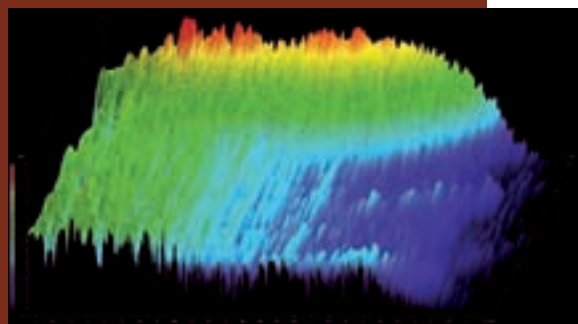
Popmuziek komt het best tot haar recht in een zaal met een nagalmtijd van 0,7; kamer-muziek in een ruimte met een nagalmtijd van 1,4 en klassieke muziek klinkt het beste in een omgeving met een nagalmtijd van 1,8 - 2,4.

Nagalmtijd is het volume van de ruimte gedeeld door de absorberende oppervlakte.

Met het verkleinen van het volume of het vergroten van de absorberende oppervlakte in een zaal kan de nagalmtijd beïnvloed worden. Om een breed spectrum aan muziek-

genres goed tot hun recht te laten komen is het bepalen van de nagalmtijd in een ruimte van essentieel belang.

Naast de nagalmtijd spelen de staande golven en de reflectie een essentiële rol. De voor- en achterwand met afzonderlijke absorberende kwaliteiten en specifiek gepositioneerde reflecterende volumes op de langswanden geven de zaal een specifieke klankkleur.

Niggebrugge:

'Voorwaarden voor geluidsbeperkende maatregelen moeten zo vroeg mogelijk duidelijk zijn'

Om de optimale nagalmtijd te realiseren is er bij 'De Nieuwe Nor' veel aandacht besteed aan de voor- en achterwand, de muur is met een gaas overspannen die vervolgens is geïntegreerd in de vormgeving van de zaal. Uitzonderlijk is ook dat de geluidsinstallatie al in een vroeg stadium was vastgesteld. Hierdoor kon het geïntegreerd worden in de ruimtelijke vormgeving. Om het brede spectrum aan muziekgenres in 'De Nieuwe Nor' goed tot hun recht te laten komen is er toegewerkt naar een nagalmtijd van 1,1 sec.

DE ADVISEURS

Jan Niggebrugge

Akoestisch adviseur Kupers & Niggebrugge

Jan Niggebrugge van Kupers & Niggebrugge akoestisch adviseurs, is volgens Peter Versseput 'een professor met werkschoenen aan'. Hij rekent en adviseert, maar hij controleert ook tijdens de bouw. Jan Niggebrugge adviseerde hoe geluidsbeperkende maatregelen geïntegreerd konden worden in het ontwerp van 'De Nieuwe Nor'. Anders dan een ruimteakoestisch adviseur, hield hij zich bij dit project dus voornamelijk bezig met het voorkomen van geluidsoverlast voor omwonenden. Na het adviseren en meedenken tijdens het ontwerpproces, voerde Niggebrugge ter controle geluidsmetingen uit tijdens de bouw. Het vroegtijdig signaleren van mogelijke fouten voorkomt dat er budgetoverschrijdingen plaatsvinden.

Volgens Jan Niggebrugge is het scala aan mogelijkheden om geluidsoverlast te beperken erg klein. 'Of je maakt de constructie zwaar om te voorkomen dat er geluid doordringt;

of je gaat met spouwen werken waartussen geen mechanische koppelingen mogen zitten.' Bij 'De Nieuwe Nor' is het laatste zogenaamde doos-in-doosprincipe toegepast. Omdat geluidsbeperkende maatregelen vaak erg ingrijpend zijn voor een ontwerp was het volgens Niggebrugge belangrijk dat men al in een vroeg stadium het belang ervan in zag. Al pratende werden er suggesties gedaan en konden de consequenties direct op tafel worden gelegd.

Jan Niggebrugge geeft aan dat je als adviseur soms heel rigide moet zijn. 'De architect wil een bepaalde vormgeving en de opdrachtgever heeft andere functionele wensen. In dit spanningsveld geef je de beperkingen aan en weeg je de opties af. De kracht van het team bij 'De Nieuwe Nor' was echter dat problemen gezamenlijk werden benoemd en er ook samen naar een oplossing werd gezocht.' ●

Geluidsisolatie en installaties

Een popzaal moet voldoen aan de milieuwetgeving met betrekking tot geluidsbelasting van de omgeving. Het geluid dat in de zaal wordt geproduceerd is voor popprogrammering hoog (pieken naar 105 dbA). Constructies die geluidsoverlast moeten beperken zijn zeer zwaar en moeten volledig ontkoppeld zijn van de bebouwing eromheen. Bij een zogenaamde doos-in-dosconstructie wordt een volledig ontkoppelde binnenschil geplaatst in een nieuwe of bestaande buitenschil. Om de geluidsreductie zo effectief mogelijk te maken mag er geen constructieve verbinding bestaan tussen deze twee schillen.

Bij geluidsisolatie wordt vaak over het hoofd gezien dat er veel geluid lekt via het dak. Het is vaak een enorme oppervlakte met een grote overspanning. Ingenieurs willen de constructie graag zo licht mogelijk houden terwijl dit niet ten goede komt van geluidsisolatie.

De zaal en bijbehorende ruimtes dienen voorzien te worden van een hoogwaardig luchtverversingssysteem voor een prettig binnenklimaat zodat mensen niet in- en uit hoeven te lopen waardoor er weer geluidsoverlast ontstaat. Het is essentieel dat alle doorvoeren naar buiten en binnen voorzien zijn van geluiddempers zodat geluidsuitstraling wordt vermeden.

3

Ervaring Versseput Architecten

Versseput Architecten werkt niet met vooropgezette stijlkeuzes: een project komt tot stand na grondig onderzoek van de context en uitgebreid overleg met opdrachtgever en gebruikers. Versseput Architecten bestaat sinds 1991 en heeft een oeuvre opgebouwd waaruit overtuiging spreekt maar ook een zekere bescheidenheid. Geen trendy oplossingen, moedwillige ingrepen of uitbundig vormgegeven details, want 'dingen die goed zijn moet je niet willen verbeteren'.

Binnen het tijdsbestek van 10 jaar realiseerde Versseput Architecten verschillende projecten met een cultureel maatschappelijke functie. Deze projecten laten zien dat het ontwerpen van huisvesting voor hedendaagse (pop-)muziek en theatercultuur een grondige interesse voor, en een brede kennis van het veld behoeft. Het zijn allemaal gebouwen waarin de verschillende gebruikers zich op hun gemak moeten voelen, gebouwen die functioneel zijn en tijdloos.

'De Nieuwe Nor' 2005 - 2006, Heerlen

Het Poppodium 'De Nieuwe Nor' is een intieme popzaal voor 300 bezoekers, gerealiseerd in de achtertuin van een historisch bouwblok. De voorgelegen constructiewerkplaats werd getransformeerd en uitgebreid. Beperkte kaveloppervlakte en omringende bebouwing vereisten strenge akoestische randvoorwaarden. Een betonnen doos-in-doosconstructie waarborgt geluidsreductie tot maximaal 105 db. Door intensief ruimtegebruik, waaronder integratie van geluid- en lichtinstallaties in een verlaagd balkongedeelte heeft de zaal een vrije vloer. De zaalindeling met achter- en zijbalkons maakt optimaal contact tussen artiest en bezoekers mogelijk. Het interieur is gedetailleerd en uitgewerkt met eerlijke materialen als staal, beton en een vloer van rubber tegels.

Wereldculturencentrum 'RASA' 1998 - 2000, Utrecht

De nieuwbouw van het Wereldculturencentrum 'RASA' in de Utrechtse binnenstad heeft 'RASA' een duidelijk gezicht gegeven. Het heeft geleid tot een verbetering van de zichtbaarheid van het centrum in de stad. Het heeft een professionalisering van het imago bewerkstelligd en gezorgd voor een kwaliteitsverhoging van publieks- en gebruikersfaciliteiten. Door een ultieme stapeling en integratie van functies en constructie is het functionele vloeroppervlak vergroot. De nieuwe entree, zaal, studio, foyer, kantoren, het sanitair en de technische ruimten zijn als een complexe driedimensionale puzzel in elkaar geschoven.

De nieuwe gevel fungeert als billboard. De grafische weergave van het heelal, waarin namen van steden gekoppeld zijn aan sterren, verbeeldt het wereldwijde en grensverleggende karakter van 'RASA'. Ten behoeve van de zichtbaarheid benadrukt de nieuwe gevelgeleding de schaal van het achterliggende programma. Het kleurenpalet en de vaste inrichting van het wereldculturencentrum zijn ingetogen. Het cliché van volkenkundig, exotisch en allochtoon is vermeden. De artiesten en bezoekers zorgen zelf voor de kleur.

Jeugdtheaterhuis 'de Berenkuil' 2001 - 2003, Utrecht

In het voormalige pathologisch instituut van de Universiteit van Utrecht is het Jeugdtheaterhuis 'de Berenkuil' gehuisvest. De transformatie van dit karakteristieke gebouw tot jeugdtheaterhuis met vier ruime studio's, bestond uit verschillende aspecten. De interne infrastructuur werd aangepast om de toegankelijkheid te verhogen en in het interieur zijn bouwkundige en installatietechnische aanpassingen geïntegreerd voor de nieuwe theaterfunctie.

Voor verbetering van de toegankelijkheid is een nieuw volume toegevoegd omdat een inpandig lift- en trappenhuis de structuur en de functionaliteit van het gebouw te veel zou aantasten. De transparante nieuwbouw uitgevoerd met panoramische lift en roostervloeren, behoudt zichtbaarheid van het interieur en de gevels van het monumentale pand.

Het interieur van het jeugdtheaterhuis is uitgevoerd in materialen die zich lenen voor intensief gebruik. Vloer, meubels en overige afwerking zijn functioneel en duurzaam. De grote studio en tevens theaterzaal op de begane grond is ontworpen als een doos-in-dooconstructie waardoor er zonder overlast te veroorzaken geluidsniveaus tot meer dan 95 dbA geproduceerd kunnen worden.

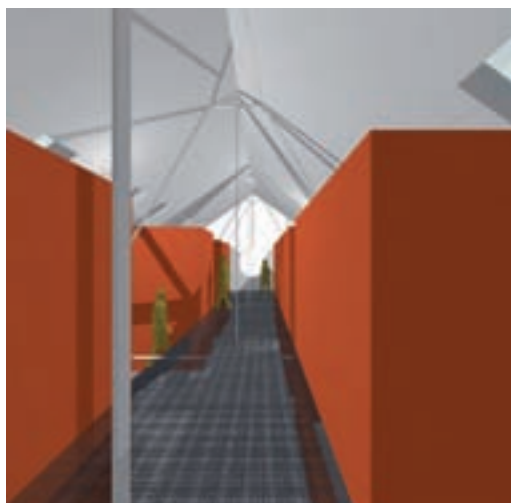
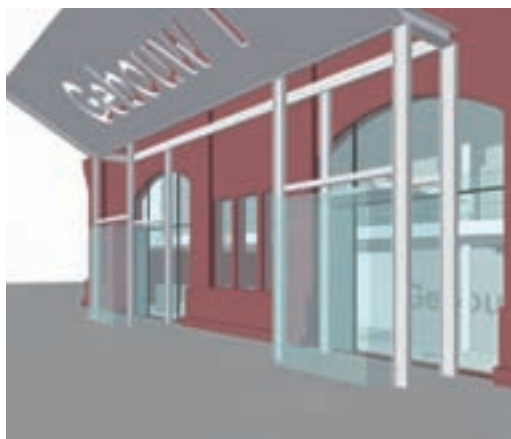
Poppodium

2008 - 2010, Bergen op Zoom

Momenteel is Versseput Architecten bezig met het ontwerp en de realisatie van een poppodium in een voormalige manege op een kazerneterrein in Bergen op Zoom. Opgedane ervaring bij de realisatie van 'De Nieuwe Nor' wordt ingezet om het brede programma van eisen zo functioneel mogelijk in te passen.

Er dienen naast een popzaal (600 personen publiek) ook oefenruimtes, opnamestudio's, foyerruimte, techniek, sanitair, vergaderzalen en kantoren gerealiseerd te worden inclusief een jongerenontmoetingscentrum. Deze verschillende functies moeten groten-deels gescheiden ontsloten en gebruikt kunnen worden.

Het is een ingewikkelde puzzel gezien de beperkte beschikbare ruimte en de technische en logistieke eisen. Het ruimtelijk en overzichtelijk ordenen van het programma en het zoeken naar rest-ruimten vormen de grootste uitdaging in dit project.

Projectinformatie

Utrecht	Wereldculturencentrum RASA
Project	Nieuwbouw en renovatie theatercomplex
Plaats	Pauwstraat, Utrecht
Opdrachtgever	Ontwikkelingsbedrijf Gemeente Utrecht
Adviseur constructies	Raadgevend Ingenieursbureau Heijm-de Heer B.V., Velp
Adviseur installaties	Wichers & Dreef, Badhoevedorp
Adviseur milieu en geluidsreductie	Kupers & Niggebrugge, Utrecht
Adviseur akoestiek en theaterinstallaties	Team projects - Peter van der Geer, Utrecht
Omvang	Bruto vloeroppervlak 1000 m²
Ontwerp	1998
Oplevering	Maart 2000

Heerlen	Poppodium Nieuwe Nor
Project	Nieuwbouw poppodium
Plaats	Pancratiusstraat, Heerlen
Opdrachtgever	Gemeente Heerlen
Adviseur constructies	Raadgevend Ingenieursbureau Palte, Valkenburg
Adviseur installaties	Grontmij TM, 's-Gravenhage
Adviseur milieu en geluidsreductie	Kupers & Niggebrugge, Utrecht
Adviseur akoestiek en theaterinstallaties	Team projects-Peter van der Geer, Utrecht
Omvang	Bruto vloeroppervlak 700 m²
Ontwerp	2005
Oplevering	November 2006

Utrecht**Jeugdtheaterhuis De Berenkuil**

Project	Renovatie en verbouw tot jeugdtheatercomplex
Plaats	Biltstraat, Utrecht
Opdrachtgever	Ontwikkelingsbedrijf Gemeente Utrecht
Adviseur constructies	Raadgevend Ingenieursbureau Heijm-de Heer B.V., Velp
Adviseur installaties	E-installatie Utilitec, Woerden
	W-installaties Installatiebedrijf Andriessen, Houten
Adviseur milieu en geluidsreductie	Kupers & Niggebrugge, Utrecht
Adviseur akoestiek en theaterinstallaties	Team projects - Peter van der Geer, Utrecht
Omvang	Bruto vloeroppervlak 1550 m²
Ontwerp	2001
Oplevering	September 2003

Bergen op Zoom**Poppodium**

Project	Restauratie en inpandige nieuwbouw poppodium met oefenruimten en jongerenontmoetingscentrum
Plaats	Wilhelminaveld, Bergen op Zoom
Opdrachtgever	Gemeente Bergen op Zoom
Adviseur constructies	Konstruktieburo Boerkoel Utrecht, Utrecht
Adviseur installaties	BerkhofBoerboom, Leusden
Adviseur milieu en geluidsreductie	Kupers & Niggebrugge, Utrecht
Adviseur akoestiek en theaterinstallaties	Team projects - Peter van der Geer, Utrecht
Omvang	Bruto vloeroppervlak 2000 m²
Ontwerp	2008
Oplevering	Maart 2010

Uit ervaring weten wij dat het vormgeven aan passende huisvesting voor de hedendaagse popcultuur een opgave is die van alle betrokkenen veel inzet, gedrevenheid en doorzettingsvermogen vraagt. De popcultuur heeft de afgelopen decennia een transformatie ondergaan. Het rebellerende karakter van de popcultuur uit de jaren '60 en '70 is professioneler, meer divers en maatschappelijk invloedrijker geworden. Daarnaast neemt de popcultuur tegenwoordig een prominente rol in in het cultuuraanbod en vertegenwoordigt het een aantoonbare economische waarde.

De architectonische opgave voor de architect bij het vormgeven aan poppodia gaat verder dan de traditionele rol. Het is een behendigheidsopgave waarbij praktijkkennis en voortschrijdend inzicht onontbeerlijk zijn. In dit boekje wil ik onze ervaring met deze hedendaagse architectuuropgave delen en de knel- en aandachtspunten in het ontwerp- en realisatieproces uiteenzetten met als doel bij toekomstige soortgelijke opdrachten politici, beleidsmedewerkers, de gebruikers, exploitant en artistieke gebruikers inzicht te geven in de expertise van Versseput Architecten. Wij kunnen anticiperen op valkuilen omdat wij de problematiek van de opgave kennen. Daarnaast hebben wij de laatste jaren een buitengewone kennis van en interesse in de popcultuur opgebouwd.

Begin 2007 is het door Versseput Architecten ontworpen poppodium 'De Nieuwe Nor' in Heerlen gerealiseerd. Terugkijkend zien wij dat het team met specialisten, maar ook de betrokken opdrachtgevers van de Gemeente Heerlen en 'De Nieuwe Nor', een essentiële rol hebben gespeeld bij het welslagen van dit project. Daarom komen zij ook aan het woord. Ik wil in dit boekje de essentie verwoorden voor het succesvol realiseren van passende huisvesting voor de hedendaagse popcultuur.

Peter Versseput

